

הכנס הישראלי השמיני למחקר איכותני:

מחקר איכותני בין האישי לפוליטי

הכנס הישראלי השמיני למחקר איכותני שהסתיים בשבוע שעבר היה חגיגה גדולה של מחקר איכותני יחד עם דיון מתודולוגי מעמיק. הכנס התאפיין בגיוון אינטרדיסציפלינרי רב ומספר גבוה של הרצאות ודיונים אשר כיסו את כל תחומי המחקר האיכותני. בשני ימי הכנס השתתפו יותר מ-350 משתתפים ומעל ל-200 הציגו את מחקרים. בכנס התקיימו 53 מושבים מקבילים, 3 מליאות מרכזיות, 5 מיני-מליאות, ו-7 מושבים דיאלוגיים. לכל אורך ההיסטוריה של כנס זה הוא התאפיין בשותפות רבה של הקהילה האיכותנית כולה בהובלת הכנס. גם השנה, חוקרות רבות בקהילה האיכותנית היו שותפות בועדה המדעית, ביוזמה והובלה של מושבים מלאים ודיאלוגיים, בשיפוט התקצירים וכו'. משתתפים/ות רבים/ות סיפרו עד כמה הם נהנו מהאווירה הפתוחה והנינוחה שאיפשרה להם/ן להרגיש כי הם/ן שייכים/ות לקהילת חוקרים דינאמית ומפרה. אין לנו ספק שהשותפות ביצירת הכנס היא בבסיס תחושה זאת.

מעבר להעמקת הדיון המתודולוגי בסוגיות מתודולוגיות של איסוף וניתוח נתונים, אתיקה, הוראת המחקר האיכותני ומיקום החוקר/ת בלטו מספר סוגיות ייחודיות לכנס הנוכחי:

1. **שותפות מתודולוגית.** בכנס זה סוגיית השותפות בתוך מערך המחקר האיכותני תפסה במה מרכזית. מושבים והרצאות רבות עסקו בסוגיה מתודולוגית זאת באופן ייחודי על ידי שיח והצגה משותפת של החוקרים/ות ושותפיהם. כך למשל ד"ר סולה שלי, פעילה בקהילה האוטיסטית בישראל דיברה על שיתוף פעולה המתמשך בין הקהילה לחוקרים וכיצד שיתוף פעולה זה מאפשר נקודת מבט ביקורתית על המחקר האקדמי. לכל אורך הכנס היו הרצאות רבות של חוקרים/ות יחד עם השותפים/ות שלהם במחקר. כאשר איש האקדמיה ונציגי קהילות מחוץ לאקדמיה עמדו יחד על הבמה והציגו את המחקר השותפות המתודולוגית התגלמה ממש מולנו על הבמה. הרצאות אלו הרחיבו והעמיקו מאד את הדיון המתודולוגי ואיפשרו לנקודות מבט חדשות לעצב את הדיון.

2. **בין האישי והפוליטי.** כפי שפרופ' מיכל קרומר-נבו אמרה בפתחת מליאת היום השני בתקופה הסוערת של ימינו לדבר על הפוליטי הפך להיות מאד מסוכן. האקדמיה מותקפת על היותה פוליטית מדי. אך כנס זה יצא מתוך נקודת הנחה שכל מחקר הוא מחקר פוליטי. כיוון שכל מחקר מאשר ומחזק את הסטטוס הכלכלי/ לאומי/חברתי/מעמדי/גזעי/מגדרי או מאתגר אותו. רעיון זה נדון לכל אורך הכנס וגם במושב המליאה של היום הראשון בו פרופ' שלומית ריינהרץ הציגה פרויקט שהוא בו זמנית מאד אישי ומאד פוליטי ובו היא מציעה ניתוח מגדרי של זיכרונות אביה

מתקופת השואה. בהרצאה היא דיברה, בין היתר, על האופן בו קולו של אביה נשמע אך לא כך קולה של אמה. בנוסף במליאת היום השני פרופ' מיכל קרומר-נבו הובילה דיון מרתק על השאלה האם אפשר לעשות מחקר לא פוליטי וכיצד עלינו לשלב את הפוליטי במחקר. במליאה השתתפו ד"ר תגרית יחיא-יונס, פרופ' פנינה מוצפי-האלר, ד"ר גליה פלוטקין-עמרמי ופרופ' נעמה צבר בן יהושע אשר הציגו כל אחת בשדה המחקר שלה סוגיות פוליטיות שונות וכיצד הן בחרו להתמודד איתם. המליאה של היום השני הוקדשה לד"ר יעל לוי-חזן אשר נהגה בתאונה דרכים לפני מספר חודשים. ד"ר לוי-חזן הייתה חוקרת ומרצה אהובה ונערצת. במחקרה היא שילבה בין האקדמי לפוליטי ועסקה במגדר, טראומה, מלחמה ותיאוריות פמיניסטיות ולהט"ביות. מחקרה והאקטיביזם שלה בתוך האקדמיה ומחוץ לאקדמיה הציע ניתוח מעמיק של יחסי כוח חברתיים ושל האופן שבו הבניות חברתיות מצרות את צעדינו ומגבילות את יכולתנו להיות עם עצמינו ועם אחרים. אנו מצטערות על הליכתה מאיתנו וגאות על כך שאנו יכולות לתרום תרומה קטנה זו להנצחת עבודתה המחקרית בזיכרון הקולקטיבי. גם במליאת הסיכום של הכנס בהנחיית ד"ר מאיה מאור ובהשתתפות ד"ר סראב אבו-רביעה, פרופ' עמיה ליבליך, פרופ' חיים נוי, יובל סער-הימן, ד"ר פאולה פדר-בוביס עסקו בשאלת האישי והפוליטי. עושר וגיוון קולות הדוברים אפשרו התייחסות רחבה של המשגות שונות של פוליטיות במחקר איכותני. כך סיימנו את הכנס עם מספר רב של שאלות לדוגמא האם עצם היכולת לייצר מפגש בלתי אמצעי בין אדם לאדם הוא מעשה פוליטי או מעשה אמפתי ומהן הסוגיות הפוליטיות אשר נעדרו מהכנס ומדוע. כמו במחקר איכותני באופן כללי, המתח בין תפיסות שונות של פוליטיות במחקר אינו דבר להיפטר ממנו, אלא גורם מלבה מחשבה יצירתית. וכפי שפרופ' עמיה ליבליך הזכירה לנו כנס שיוצאים ממנו עם הרבה שאלות הוא כנס טוב.

3. **גוף.** כפי שפרופ' חיים נוי אמר במליאת הסיכום בכל כנס איכותני עולה סוגיית הגוף והנכחתו במחקר האיכותני. עם זאת, סוגיה זאת בלטה והיוותה מרכז הדיון בשלושה מושבים שונים כמו גם במספר הרצאות במושבים אחרים. כך לכל אורך היומיים העמקנו בשאלות כיצד אפשר לחקור באופן שונה עם הגוף ואת הגוף ומגוון התשובות לשאלות אלו היה רב.

4. **העולם הדיגיטלי.** תוכנות, אפליקציות והאינטרנט תפסו נוכחות בולטת יותר השנה מכנסים קודמים ומספר מושבים עסקו בכך. ניכר, שהמחקר האיכותני מוצא דרכים חדשות לאיסוף וניתוח נתונים אשר מתאימות לתקופה הדיגיטלית בה אנו חיים. העולם הדיגיטלי מציע סוגיות חדשות לחוקרים/ות איכותניים/ות ויש להניח שהדיון בסוגיות אלו יילך ויעמיק בכנסים הבאים.

ברכות לזוכות בפרס הפוסטר המצטיין:

פרס ראשון ניתן ליעל ברוך מהאוניברסיטה העברית על הפוסטר בנושא: "'כתב שלנו'" "וכתב שלהם": הכתב העברי הרהוט כזירה למאבקים פוליטיים ותרבותיים בין מזרחים למערבים בראי המפעל הציוני".

פרס שני ניתן למרים עבד אל רחים מאוניברסיטת בר אילן על הפוסטר בנושא: "העצמתן של נשים פלסטיניות-ישראליות באמצע חייהן, לאחר קבלת רישיון נהיגה".

אנו מודות מקרב לב לשותפינו שתמכו בקיום הכנס- אוניברסיטת בן גוריון בגנגב, מכון מופ"ת, חברת ATLAS.ti, חברת Taylor & Francis, חברת Dedoose וחברת Maxqda. וכן לחבריות הועדה המארגנת, לחבריות הועדה המדעית ולכל הסטודנטים/ות המתנדבים/ות על התגייסותם/ן להכנת הכנס ולקיומו.

